

39880/1969

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

XXXV заседание, понеделникъ, 18 мартъ 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Г. Згуревъ, въ 3 ч. 45 м. слѣдъ пладнѣ)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: (Звъни) Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь А. Кипровъ: (Прочита списъка. Отсѣствувать г. г. народнитѣ прѣдставители: Желѣзъ Абаджиевъ, Несторъ Абаджиевъ, Иванъ Абрашевъ, Петъръ Бабаджановъ, Цанко Вакаловъ, Иванъ Валтаджиевъ, Димитъръ х. Балевъ, Петъръ Вешковъ, х. Вандо Бобошевски, Илия С. Бобчевъ, Димитъръ Връчковъ, Златанъ Връчковъ, Стоянъ Бурмовъ, Деко Ванковъ, Желю Влашки, д-ръ Георги Гаговъ, Димитъръ Ганчевъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Михаилъ Георгиевъ, Стоянъ Георгиевъ, Георги Губидѣльниковъ, Стефанъ Гжбовъ, Никола Давидовъ, Георги Джевизовъ, Георги Долапчиевъ, Димитъръ Драгиевъ, Иванъ Еневъ, д-ръ Димо Желѣзовъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Георги Икономовъ, Стефанъ Икономовъ, Георги Илиевъ, Константинъ Илиевъ, Михо Каравашилевъ, Иванъ Кацаровъ, Йовчо Киревъ, Петко Кировъ, Григоръ х. Константиновъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Герго Лаковъ, Парашковъ х. Ламбовъ, Бочо Лачовъ, Тодоръ Лунгаловъ, Ной Марковъ, Сюлейманъ Мимишевъ, Иванъ Младеновъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Георги Нодковъ, Дамянъ Неновъ, Недю Николовъ, Раденко Николовъ, Тодоръ Орловъ, Киро Пановъ, Петъръ Папанчевъ, Иванъ Петровъ, Иванъ Пецовъ, Цеко Пешовъ, Стефанъ Пипевъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Иванъ Поповъ, Стефанъ Поповъ, Христо Поповъ, д-ръ Киракъ Провадалиевъ, Първулъ х. Първуловъ, Петко Разсукановъ, Иванъ Русевъ, Стоянъ Русевъ, Стефанъ Савовъ, Кирилъ Славовъ, Иванъ Соколовъ, Илия Стаматовъ, Василъ Стаматовъ, Петъръ Станчевъ, Димитъръ Страшимировъ, Михаилъ Такевъ, Иванъ Таневъ, д-ръ Цоню Тотевъ, Иванъ Халачовъ, Цонко Харбовъ, Мехмедъ х. Хасановъ, д-ръ Андрей Ходжовъ, Станко Христовъ, Христо Цаневъ, Илия Цвѣтковъ, Христо Черешаровъ и Юмеръ Юсуфовъ)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Отсѣствувать 87 народни прѣдставители. Има, слѣдователно, законния съставъ, за да се състои заседанието.

Обявявамъ заседанието за открито.

Имамъ честь да съобща на народното прѣдствителство, че съ съгласието на бюрото и съ знанието на правителството, г. Буровъ, подпрѣседателъ на Народното събрание, замина за Атина, да прѣдставлява Народното събрание при погребението на Негово Величество Гръцкия Кралъ Георги.

Обаждаъ се: Добрѣ.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Съобщавамъ това, за да се одобри, понеже денътъ когато се рѣши да заминѣ, бѣше сѣбота, нѣмаше заседание и не можеше да се съобщи това на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ имамъ да съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители нѣкои поздравителни телеграми по случай прѣвзимането на Одринъ.

Телеграма отъ руската Государствена дума съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Члены Государственной думы поручили мнѣ, въ лице Народнаго собрания, передать всей Болгаріи ихъ возмущенный привѣтъ и братское лобзаніе. Да славится безсмертной славой великій подвигъ славянскихъ балканскихъ народовъ; да будетъ паденіе Адрианополя вѣчнымъ свѣточемъ на пути историческаго развитія объединеннаго славянства.

„Да здравствуетъ мощный балканскій союзъ!

„Прѣседатель Государственной думы: Родзянко.“ (Бурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ прѣседателя на Полтавската управа е получена слѣдующата телеграма: (Чете)

„Узнавъ изъ газеты о геройскому взятіи болгарскими войсками Адрианополя и Чаталджи, составъ управы и служащіе полтавской губернской земской управы шлютъ восторженное поздравленіе брат-

скому народу и войскомъ, покрившимъ себя неуязвимой славой. Да наступитъ скорѣйшій копецъ страданіямъ и да восцарится миръ.

„Прѣседателъ управы: Лизогубъ.“ (Вурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Освѣтъ това отъ Чехия сж получени нѣколко телеграми, адресираши до Народното събрание, които считамъ за нужно да ви прочета.

Първо отъ Бърно, Моравия: (Чете)

„Цѣлиятъ чехски народъ се радва съ вастъ. Слава на съединенитѣ балкански славяни!“

„Клофачъ, отъ името на депутатитѣ на народно-социалистическата партия.“ (Вурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Лвовъ, Галиция: (Чете)

„Отъ името на Руския народенъ съвѣтъ, на галициска Русия, имамъ честъ да поздравя братски български народъ въ лицето на неговото народно прѣдставителство, съ послѣдния блѣсташъ успѣхъ въ славната борба за свободата на поробенитѣ братя, за славата и престижа на цѣлото славянство.“

„Прѣседателъ на Народния съвѣтъ: д-ръ Драгомирски.“ (Вурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Къртъ, при Прага: (Чете)

„Слава на побѣдоноситѣ български юнаци! Радва се цѣлиятъ чехски народъ.“

„Редакторъ Ховарка.“ (Ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Хлинско: (Чете)

„Очудваме се на храбростта на братята българи и се радваме отъ тѣхната голѣма побѣда, както и тѣ сами.“

„За градокия съвѣтъ, кметъ: д-ръ Ездики.“ (Ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Рожмталъ: (Чете)

„Хубавата идея и въодушевлението, което води оржжето ви отъ побѣда къмъ побѣда, идеята на правдата, която побѣждава всичко, събори стѣнитѣ на Одринъ. Дано правдата и веселаванската идея да съборятъ прѣградитѣ, които досега дѣлятъ славянскитѣ народи, за да бѣдатъ съединени и тѣ въ единъ голѣмъ съюзъ на мира и напредъка.“

„Гражданинството.“ (Ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Видимъ: (Чете)

„Юнашкитѣ побѣди на българския народъ намѣриха дълбокъ отзвукъ на нашитѣ сърца. Верѣдъ славата на живитѣ викаме: „Слава на загиналитѣ юнаци.“ „Симонъ Марашовичъ, Таброшквичъ, Юрипичъ, Йосипъ Юриновичъ, Тодоръ Никичъ.“ (Ржкоплѣскания отъ всички страни)

Слѣдъ това има да съобща, че прѣседателството е разрѣшило отпущъ на слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители: на старозагорския г. Георги Шиваровъ — 2 дена; на сливенския Ной Марковъ — 10 дена; на никополския Георги Икономовъ — 3 дена; на врачанския х. Вандо Бобошевски — 5 дена, и на айтоския д-ръ Димо Желѣзовъ — 7 дена.

Вънъ отъ това постъпили сж заявления за отпуски, които ще трѣбва да се разрѣшатъ отъ Народното събрание.

Варненскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Стоянъ Русевъ иска 4 дена отпущъ. Който г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши на варненския народенъ прѣдставителъ 4 дена отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Не се разрѣшава. (Оспорване)

Ще се гласува още единъжъ. Който сж съгласни да се разрѣши на варненския народенъ прѣдставителъ г. Стоянъ Русевъ 4 дена отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Сега е болшинство. Приема се.

Българскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Парашковъ х. Ямбевъ иска 5 дена отпущъ. Който сж съ-

гласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Харманлийскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Апостолъ Урумовъ иска 5 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ отъ 5 дена, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Разрѣшава се.

Ловчанскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Бенковъ иска 5 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Ловчанскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Михо Каравасилевъ иска 5 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Разрѣшава се.

Луковитскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Балтаджиевъ иска 8 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ отъ 8 дена, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Разрѣшава се.

Русенскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Недю Николовъ иска 12 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събраието приема.

Новозагорскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Желю Влашки иска 6 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събраието приема.

Силистренскитѣ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Никола Георгиевъ иска 10 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събраието приема.

Кюстендилскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Василъ Стаменовъ иска 10 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събраието приема.

Тутраканскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Абрашевъ иска 6 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събраието приема.

И търновскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Бръчковъ иска 6 дена отпущъ. Който сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събраието приема.

Постъпило е едно питане до г. министра на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве отъ софийския народенъ прѣдставителъ, г. Янко Сакъзовъ, съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Отъ Лозенградъ явяватъ, че управлението на болницата показало болнитѣ, раненитѣ и сакатитѣ, които желаятъ да си отидатъ по домоветѣ, да направятъ това; обаче, нѣщо невѣроятно, „на свои разности“. Това произвело голѣмо смущение между болнитѣ и гражданитѣ. Моля, г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи да разслѣдва въ най-скоро врѣме възможно ли е такава безчовѣчна мѣрка отъ управлението на болницата.“

Това питане ще се съобщи на г. министра на вътрѣшнитѣ работи, за да отговори въ едно отъ слѣдующитѣ засѣдания.

Освѣтъ това постъпило е едно прѣдложение, подписано отъ 64 души народни прѣдставители, за създаване явенъ отличителенъ знакъ на самостоятелностъ за народнитѣ прѣдставители.

Това прѣдложение борото ще разпореди да се напечати и раздаде на т. г. народнитѣ прѣдставители и слѣдъ това ще бѣде поставено на дневенъ редъ.

Постъпилъ е отъ Министерството на жѣлѣзницитѣ, пошитъ и телеграфитѣ законопроектъ за безплатно прѣвозване на стоки и животни въ военно врѣме.

Този законопроект е раздаден на г. г. народните представители и въ скоро време ще се постави на дневен ред на първо четене.

Ще се пристъпи към дневния ред: второ четене на законопроект за отсичане на 10.000.000 размънни сребърни и 5.000.000 никелови и бронзови монети.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Законъ

за отсичането на 10.000.000 л. размънни сребърни и 5.000.000 л. никелови и бронзови монети.“

Председателствующъ Г. Згуревъ: Ще се гласува. Които г. г. народни представители приематъ заглавieto на прочетения законопроектъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на финансите да отсече и пусне въ обръщение, на части или на единъ, въ зависимостъ отъ развитието нуждата на размъната отъ подобни монети, слѣднитъ количества монети:

„За 10.000.000 л. номинални размънни сребърни монети отъ по 2, 1 и 1/2 л.; за 5.000.000 л. номинални размънни никелови отъ по 20, 10 и 5 ст. и бронзови монети отъ по 2 и 1 ст.

„Количеството на разнитъ подразделения монети ще се опрѣдѣли отъ Финансовото министерство“.

Председателствующъ Г. Згуревъ: Ще се гласува. Които г. г. народни представители приематъ чл. 1 тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. Съставятъ и формата на тѣзи монети да бѣде същиятъ, както на послѣднитъ насѣчени отъ същия видъ и дѣление“.

Председателствующъ Г. Згуревъ: Ще се гласува. Които г. г. народни представители приематъ чл. 2 тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е разглеждане прѣдложението на народния прѣдставителъ, г. д-ръ Никола Радевъ, за измѣнение §§ 11 и 12 отъ положението за паричното довольствие на военнослужащитъ въ военно време.

Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще моля това прѣдложение на г. д-ръ Радева, както и слѣдующитъ подиръ него въ дневния редъ — прѣдложението на г. Ковачева и третото на емиция — да се изоставятъ и да не се гледатъ днесъ поради отсъствието на г. г. министритъ, по вѣдомството на които се отнасятъ тѣзи прѣдложения, а именно г. военниятъ министъръ и г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи, а да се мине на четвъртата точка отъ дневния редъ — прѣдложението на г. Капарова за позволяване бесплатно къпане въ минералнитъ държавни бани на заболѣлитъ войници прѣзъ освободителната война.

Д-ръ Н. Радевъ: За кога ще остане моето прѣдложение на дневен редъ?

Министъръ Т. Теодоровъ: За слѣдующето заседание ще бѣде поставено.

Д-ръ Н. Радевъ: То още на 11 е депозирано и досега чакамъ.

Х. Ковачевъ: Моето прѣдложение за отпущане 100.000 л. на комитета за раздаване парични помощи на раненитъ войници пѣма нито общо съ Министерството на вътрѣшнитъ работи.

Министъръ Т. Теодоровъ: Има. Този фондъ е отъ вѣдомството на г. министра на вътрѣшнитъ работи и той може най-добъръ и правилно да прѣвѣри до каква степенъ трѣбва да се даде или не субсидия на този фондъ.

Н. Мушановъ: То е отъ най-належаща нужда.

Министъръ Т. Теодоровъ: Ще остане за слѣдующето заседание.

Председателствующъ Г. Згуревъ: Които приематъ прѣдложението на г. министра на финансите, да се прѣреди дневниятъ редъ, като се изоставятъ прѣдложенията отначало по букви а, б и в за слѣдующето заседание и да се пристъпи къмъ буква г, именно прѣдложението на г. Ивана Капаровъ за позволяване бесплатно къпане въ държавнитъ минерални бани на заболѣлитъ войници прѣзъ освободителната война, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете прѣдложението на г. Ивана Капаровъ.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„До XV-то обикновено Народно събрание.

„Г. г. народни прѣдставители, С

„Частъ отъ налитъ юначни войници сж заболѣли и ще заболѣятъ отъ ревматизмъ и други болести, вследствие на голѣмитъ студове и влага прѣзъ време освободителната война. Държавата трѣбва да се погрижи за тѣхъ. На първо време трѣбва да се позволи бесплатно ползуване отъ държавнитъ минерални бани; слѣдъ това държавата трѣбва да облекчи и прѣглеждането имъ отъ медицинскитъ лѣкари.

„Порази това ви молимъ да приемете слѣдното

„Прѣдложение

за позволяване бесплатно къпане въ държавнитъ минерални бани на заболѣлитъ войници отъ освободителната война.

„Чл. 1. Всички заболѣли войници прѣзъ освободителната война се ползватъ съ правото бесплатно да се къпятъ въ всички държавни бани.

„Чл. 2. Заболѣлитъ войници не плащатъ никакви такси за пътуване по желѣзницитъ, нито лѣкъ за прѣгледъ прѣдъ държавнитъ бански лѣкари.

„София, 2 мартъ 1913 г.

„Прѣдложители: И. Капаровъ и В. Герасимовъ.

„Поддържаеме настоящето, народни прѣдставители: С. Икономовъ, Д. Харизановъ, М. Каравашилевъ, И. С. Бобчевъ, И. Миневъ, П. х. Първуловъ, И. Минчевъ, М. Михайловъ, Р. Николовъ, Г. Мартиновъ, Г. Торомановъ, д-ръ Н. Георгиевъ, К. Попкръстевъ, Т. Даскаловъ, И. Балтаджиевъ, Д. Връчковъ, Д. Ванковъ, Д. Радевъ, К. Стефановъ, А. Тричковъ, В. Константиновъ, П. Разсукановъ, П. Бурмовъ, П. х. Ламбевъ, Е. Георгиевъ, х. В. Вобшевски, С. Мемнишевъ, х. Яхя Юмеровъ, Р. Станоевъ, П. Петрановъ, М. Милковъ, В. Дачевъ, И. Соколовъ, Д. На-

тжмовъ, В. Поповъ, Н. Ченковъ, С. Поповъ, М. Бошковъ, П. Козловъ, К. Пановъ, Г. Диневъ, Х. Алиевъ, Е. Еф. х. Салимовъ, Д. Ченгелиевъ, Ю. Русевъ, И. Цвѣтковъ, Р. Махмудовъ, Н. Давидовъ, П. Кочанковъ, Г. Маджаровъ, И. Андрѣевъ“.

Прѣседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Принципно на това прѣдложение не може да не се даде уважение, защото всички еднакво се въздушевяваме отъ чувството на състрадание и отъ желание да дадемъ помощъ на заболѣлитѣ или ранени въ войната наши войници по този начинъ, както и по нѣкой другъ начинъ. Народното събрание имаме вече случай въ нѣколко законопроекта да даде одобрение на инициативи, които изхождаха отъ Финансовото министерство, инициативи движими отъ сѣщитѣ тѣзи чувства; та и въ този случай, азъ не се съмнѣвамъ, че направеното прѣдложение заслужава нашето обжалване и внимание. Обаче въ тази форма, въ която то е прѣдставено сега, не може да бѣде окончателно разгледано и прието, защото има редъ обстоятелства, които не сж взети въ внимание отъ г. т. прѣдложителитѣ. Така напр., ако приемемъ по начало, че ранени и болни войници ще се ползватъ съ безплатно лѣжане въ всички минерални бани на държавата, трѣбва да се установятъ по-детайлно условията, при които ще става това и кой ще плати за него, защото държавнитѣ минерални бани сж дадени съ контракти на частни лица, стойността на контрактитѣ възлиза на 200.000 л. наемъ и наемателитѣ нѣма да се съгласятъ да пуснатъ войницитѣ да се къпятъ така безплатно, като ще претендиратъ, че ги лишаватъ отъ известни доходи, и ще трѣбва държавата да плати за тѣхъ. Отъ друга страна, ще трѣбва да се установятъ условията, при които ще става проверката, да-ли лицата дѣйствително сж отъ категорията на онѣзи, които сж били въ войната и които сж получили ранитѣ си или болеститѣ си въ време на войната. И това ще трѣбва да се прѣдвиди въ това прѣдложение. После, туй прѣдложение съдържа въ себе си правото за безплатно лѣкуване по държавнитѣ желѣзници, когато войницитѣ отиватъ да се лѣкуватъ. Е добръ, и това нѣщо трѣбва да се установи, защото единъ човѣкъ, бидейки запасенъ войникъ, хиляди има такива, може да казва: „Азъ съмъ боленъ“, да пътува и да не иска да плаща на държавата, а въ сѣщностъ, да отива да прави търговия. Тѣй че, материята заслужава едно по-обстоятелствено обжалване и по-внимателно редактиране. Затова, азъ прѣдлагамъ, за да не губимъ време да дебатирате по принципъ и да се надпрѣварваме, кой повече, кой по-малко, въ желанието да изказваме чувствата си на състрадание и помощъ, въ който смисълъ, всички ще бждемъ единодушни, азъ прѣдлагамъ, да се приеме по принципъ прѣдложението и да се прати на комисията, за да може въ комисията въ присѣдствието на г. министра на желѣзницитѣ и на г. министра на търговията, промишлеността и труда, да се изработи единъ законопроектъ, едно прѣдложение по-обстоятелствено изучено, което да не ни докара разстройство или други неудобства въ управлението.

Така че, азъ ще моля да се приеме по начало прѣдложението, но да се прати на комисията.

Прѣседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата г. Георги Николовъ.

Г. Николовъ: Г. г. народни прѣдставители! Внесеното прѣдложение ми дава поводъ да обърна вниманието ви върху една по-обща идея отъ тая, която се развива въ самото прѣдложение и отъ оная, която

г. д-ръ Геннадиевъ, въ послѣдствие изнесе тукъ. Менѣ ми се струва, че не струва да чакаме, щото отдѣлни лица, народни прѣдставители, да внасятъ отъ време на време различни прѣдложения, съ които да сочатъ мѣрки за подпомагане на бѣднитѣ, на раненитѣ и на болнитѣ, пострадали отъ войната; почитаемото правителство ще трѣбва да побърза, колкото се може по-скоро да изработи цѣлъ системъ отъ мѣрки за подпомагане, както на раненитѣ, тѣй сѣщо и на заболѣлитѣ. Въ тоя системъ отъ мѣрки, въ този системъ отъ помощи, тѣй да се каже, ще трѣбва, между другото, да вложите и тѣзи мѣрки, които се прѣпорѣчаха отъ г. Геннадиева. Въ всѣки случай, менѣ ми се струва, че би трѣбовало, безъ да се чака да тече времето и безъ да се чака да ваятъ едно слѣдъ друго разни прѣдложения, кое малко системно приготвено, кое много, правителството да вземе тая грижа върху си и да ни внесе единъ законопроектъ пълненъ, подробенъ, съ който да сочи подпомагане на пострадалитѣ въ време на войната, болни и ранени.

Ще моля г. министра на финанситѣ да има прѣдъвидъ тѣзи мои бѣлѣжки и, въ отговора, който сега ще направи, ако му е възможно, да каже, би ли могло правителството въ скоро време да се притече на помощъ на нуждающитѣ се.

Прѣседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че единъ общъ законопроектъ съ съдържание законъ за подпомагане на ранени и болни, не може да се създаде; защото, ако сега речемъ да прѣдвидимъ едно, може-би слѣдъ единъ мѣсець да стане ясно, че има нужда отъ друго и отъ трето, и азъ мисля, че по-добръ ще бѣде, споредъ констатиране на нуждитѣ, държавата да дойде на помощъ на онѣзи, които сж пострадали прѣзъ време на войната въ едно, или въ друго, или въ трето отношение, като се взематъ съответнитѣ законоположения. Да се заловимъ да работимъ единъ такъвъ законопроектъ, който всеотранно да прѣдвижда всичко, което трѣбва да се направи, може-би ще изгубимъ повече време и напрасно, отколкото ако разрѣшаваме конкретно, за всѣки единъ отдѣленъ случай, когато се констатира известна нужда, обща на всички или на известна частъ отъ раненитѣ и болнитѣ, да се намѣри срѣдство за нейното удовлетворение. И по този начинъ, правителството мисли, че ще се постигне единъ по-цѣлесъобразенъ резултатъ. На първо време правителството взема нѣколко мѣрки, които вие гласувахте тукъ, да облекчи положението имъ по отношение плащането на данѣнитѣ, тѣй да се каже, да облекчи положението на войницитѣ по отношение на хазната. Затова ние най-напрѣдъ отъ всички трѣбваше да вземемъ инициатива, защото констатирахме нуждата отъ тия облекчения, ние ги прѣдложихме, безъ да чакаме друга инициатива.

Сега, по въпроса за лѣкуването, не е вѣрно, че правителството е прѣнебрѣгнало тази сѣществена нужда на раненитѣ и на болнитѣ. Когато г. Геннадиевъ говори за тази нужда, това бѣше прѣзъ декемврий по време на дебатитѣ по отговора на тронното слово, бѣхме въ пълна зима, не бѣше време тогавъ да организираме болници при банитѣ, и освѣнъ това, ние въ него време, както и сега, не оставихме болнитѣ и раненитѣ безъ никаква помощъ. Прѣди да устроимъ болници при банитѣ, ние трѣбваше да направимъ болници на мѣстата, дѣто тѣ падаха ранени, да получатъ веднага и непосредствено лѣкарска помощъ. Направихме всичко, което бѣше възможно въ единъ късъ срокъ прѣзъ това неудобно зимно време, въ време на война, да ги

лѣкуваме, било въ театра на войната или навънтрѣ. И вие знаете, колко всеспрашни и широки бѣха грижитѣ на правителството въ това отношение. Не мога да откажа, че тѣзи грижи, може-би, не бѣха достатъчни, не бѣше възможно да се удовлетвори и по-срѣщнатъ всички нужди въ това отношение; но ще влѣзете и въ положението на правителството: при днешната система на водене войнитѣ, когато въ единъ день ви хвърлятъ по четири или по шестъ хиляди ранени, или въ три дена — по осемъ или 15 хиляди ранени и болни, или когато изеднѣжъ ви докаратъ по 300—400 души замръзнали, не е тъй лесно да се настанятъ всички тутакси и да се направи всичко изправно, както може да се каже отъ единъ народенъ прѣдставителъ въ камарата. Лесно е да се каже: „Направете болници, пратете по единъ лѣкаръ въ тѣзи бани и ще достигнете тѣзи резултати“. Вие знаете, може-би, че спраната се застрашава отъ холера, застрашава се отъ тифусъ, застрашава се и отъ други болести, които сж родни сестри на всѣка война, вѣрватъ нераздѣлно съ нея; ние трѣбва да вземемъ всички необходими мѣрки, за да прѣдпазимъ въобще страната отъ всички тѣзи болести и да гласуваме милиони кредити, но лѣкари не можемъ да намѣримъ. Вие знаете, че ние търсимъ 70 лѣкари отъ началото на мѣсецъ януарий и досега намѣрихме едва 20 души отъ Русия; колко по-мѣчно ще бѣде да пратимъ лѣкари и при банитѣ, каждѣто ще отиде много по-голъмо количество болни, когато ние въ правдоветѣ останахме безъ лѣкари и нѣма кой насъ да лѣкува. Тѣй че, задачата е много тежка, сложна. Недостатъци въ организирането на санитарната служба се оказаха грамадни, но и самата задача е грамадна и не е тъй лесно удовлетворима.

Слѣдователно, г. г. народнитѣ прѣдставители трѣбва да иматъ малко снизхождение къмъ правителството и да не казватъ, че това не е направило, онова не е направило, това не сторихте — всичко, което бѣше възможно да се направи съ тѣзи срѣдства, съ които разполагахме, се направи, и мога да кажа, че когато вие констатирасте сумитѣ, които сме изразходвали въ санитарното дѣло въ послѣднитѣ нѣколко мѣсеци, а това ще го констатирасте като захванете да разглеждате разноснитѣ по войната, тогава вие ще кажете, че сме направили твърдѣ много, не, може-би, всичко, което бѣше желателно, но твърдѣ много. И азъ даже мога да прѣдскажа още отсега, че не България съ нейнитѣ недостатъци въ отношение на материяли, на срѣдства и организация военна, по която щете добръ организираха армия, ако влѣзе въ бой съ друга, още по-добръ организирана армия, който бой ще хвърля на день по 20 и по 30 хиляди души, нѣма да намѣри достатъчно лѣкари, нѣма да намѣри достатъчно санитарни и ще остави раненитѣ на полето за единъ или два дена, или ще ги прѣмѣсти до нѣкое село, докато стигнатъ на опрѣдѣленото мѣсто. То не бѣше като едновременнонитѣ войни да хвърлятъ по 50—100 души на день, а бѣ такава война, която ви хвърля такъвзи злопастенъ резултатъ, та въ единъ такъв моментъ, колкото и лѣкари да имате, не сж достатъчни, не могатъ да помогнатъ. Колко лѣкари е трѣбвало напр. подиръ сражението при Бунаръ-Хисаръ, Люле-Бургазъ и Виза, когато за три дена имъ те 18 хиляди ранени и убити? Колко санитарни трѣбва да имате, за да могатъ въ 2—3 дена да ги прѣгледатъ и прѣвържатъ? А ако вземете прѣдъ видъ, че трѣбва да се прѣнасятъ, колко транспорти и болници трѣбва да имате, за да можете да ги прѣнесете колкото се може по-скоро и настаните за едно добро лѣкуване? Тя е една извънредно тежка задача.

Азъ се извинявамъ прѣдъ почитаемото Народно събрание, че се отклонихъ, но, може-би, това бѣше нужно да се каже, за да се изпроси едно сниз-

хождение прѣдъ почитаемото Народно събрание за правителството, отъ което се иска да направи всичко, което всѣки помисли за добро.

И тѣй, нуждата за това прѣдложение се признава отъ правителството, желание има у правителството толѣзи же, колкото у тия прѣдставители, които сж прѣдложили въпросната мѣрка да се по-срѣщне, да се удовлетвори тая нужда. Но, за да може да се удовлетвори тя разумно, безъ да се внася разстройство въ организацията, управлението на банитѣ и на държавнитѣ желѣзници, и безъ да ставатъ злоупотребленията, които ще компрометиратъ нашитѣ добри чувства, съ които започваме това дѣло, всичко това трѣбва да се изучи въ комисията и, нѣма да се мине много, въ тази комисия ще се изработи единъ законопроектъ, но разгледанъ въ присѣдствието на съответствующитѣ министри отъ двѣтъ министерства, отъ двѣтъ вѣдомства, които се интересуватъ, и отъ Финансовото министерство, също така, нѣма да се откаже никаква жертва, която ще стане нужна, било да се плащана наемалелитѣ на банитѣ, и за това, разумѣва се, ще се иска кредитъ, и ние ще можемъ въ това отношение да изпълнимъ дълга си.

Съгласенъ съмъ, прочее, да се приеме прѣдложението единодушно и да се прати на комисията, за да се изучи тамъ и да се редактира, както трѣбва.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата търновскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: Никой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители не ще откаже грижитѣ, които правителството отъ обявяването на войната насамъ има, за да удовлетвори нуждитѣ на армията. Но, отъ друга страна, народното прѣдставителство е длѣжно отъ своя страна, като съдѣйствува на правителството, да му укаже и въшнющитѣ нужди, които, може-би, залисапо отъ много други грижи, правителството не съглежда. Ето защо, отъ народното прѣдставителство изхождатъ прѣдложения отъ такъвъ характеръ, каквото е прѣдложението, което се разисква, и каквито сж прѣдложенията, които г. министърътъ на финанситѣ прѣдложи да бждатъ отложени, едно отъ които прѣдложения, именно това на г. Ковачева, е отъ първа необходимостъ и трѣбва най-бързо да бжде разгледано, за да се помогне на раненитѣ войници, които, ужъ оздравѣли, отиватъ въ огнищата си. Належащо е, още днесъ да се разврѣши, нито една минута да не се чака, защото сега отъ болницитѣ излизатъ най-тежко раненитѣ: съ по една рѣка, безъ ржцѣ, съ по единъ кракъ, безъ крака, съ едно око, или съ двѣ очи слѣпи, които иматъ нужда отъ помощта на родителитѣ си, за да отидатъ по домоветѣ си. И такива болни и ранени нещастници нѣматъ двѣ пари за да отидатъ до гарата и отпжтватъ по домоветѣ си; тѣхнитѣ родители, които трѣбва да ги съпровождатъ, нѣматъ двѣ пари. Досега, съ съдѣйствието на правителството, съ помощта на частни лица и отъ Червения кръстъ такива помощи се дадоха доста и се приемаха съ голѣма благодарностъ отъ ранени и болни. Но отъ нѣколко дни ни една пара вече нѣма и такива болни, сакати и слѣпи, заедно съ родителитѣ, си отиватъ въ домоветѣ си безъ двѣ пари. Загова трѣбва часъ по-скоро да се взематъ мѣрки.

Г. министърътъ на финанситѣ казва, че надлежниятъ министъръ отектетува. Слава Богу, ние имаме замѣстникъ на министра на вътрѣшнитѣ работи, не е безъ министъръ на вътрѣшнитѣ работи. И г. министърътъ на финанситѣ е тукъ, за да разрѣшимъ тоя належащъ въпросъ, петърпашъ една минута отлагано. И азъ моля г. министра на финан-

ситѣ, да се съгласи да има пристръце тоя въпросъ, и поне въ най-близкото засѣдание да се разрѣши, защото срамота е, и се срамуватъ ония, които се грижатъ за болнитѣ и раненитѣ на гарата и въ комедантството, които ги изпращатъ, че не могатъ да имъ дадатъ попе половинъ левъ, за да си купятъ хлѣбъ или да отидатъ съ трамвая до гарата. Азъ бихъ молилъ правителството, като знаа, че то се грижи за раненитѣ — и това е длъжностъ на народа и на правителството, защото тия хора сж пострадали за държавата и за народа и паша длъжностъ, както и на правителството е, да се грижи за тѣхъ — да има прѣдъ видъ да се разрѣши частъ по-скоро тоя въпросъ, защото той не търпи никакво отлагане. Надлежеть министрътъ, слава Богу, има. Макаръ министрътъ на вътрѣшнитѣ работи да отсъствува, има управляющъ министерството. Той знаеше, че днесъ ще се разглеждатъ тия прѣдложения и трѣбваше да присъствува тукъ, за да даде надлежното освѣтление на тоя въпросъ.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата юстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василъ п. Николовъ.

В. п. Николовъ: Г. г. народни прѣдставители! Понеже отъ обясненията, които г. министрътъ на финанситѣ даде по това прѣдложение, се вижда, че работата се усложнява много, че ще трѣбва да се правятъ специални законоположения, които ще отидатъ въ комисията и ще се дебатиратъ надълго, менѣ ми се струва, че по такъвъ начинъ не може да се помогне на страждущитѣ въ настоящия случай. Ето защо, азъ мисля, че по-хубаво би било, вмѣсто да се реализира тази идея за даване бесплатно кѣпане въ банитѣ, да се изработи отъ комисията другъ законопроектъ въ смисълъ: на хора, които дохождатъ съ едно удостоверение отъ болничния лѣкаръ, че иматъ нужда отъ лѣкуване въ бани и че въобще страдатъ отъ хроническа болестъ — понеже всѣко едно лѣкуване въ банитѣ става само за хронически болести, а другитѣ болести могатъ навсѣкѣ да се лѣкуватъ — да се помогне съ пари, което ще бѣде много по-евтино, отколкото даването право на безплатно пѣтуване по треноветѣ, съ което, както каза г. министрътъ на финанситѣ, могатъ да ставатъ и злоупотѣблениа. Да се учрѣди тукъ една институция, едно държавно учрѣждение, което да провѣрява тѣзи документи отъ лѣкари, да констатира дали този, който носи удостоверение, дѣйствително има нужда отъ лѣкуване съ бани или отъ лѣкуване по другъ начинъ; защото може нѣкои да иматъ нужда да се лѣкуватъ съ електрически бани, или съ слънчеви бани, да отидатъ въ нѣкои санаториуми, понеже болеститѣ, добити на бойното поле, сж разнообразни. Това именно съ парични срѣдства много по-скоро ще се поправи, отколкото съ едно рѣшение на Народното събрание, специално да се даде бесплатно кѣпане въ банитѣ и прѣвозване по желѣзницитѣ. Тогава ще може да се отпусне единъ специаленъ кредитъ отъ Народното събрание и този кредитъ ще се изхарчва отъ особенни длъжностни лица, или групи отъ лица, за да има по-ефикасенъ контролъ и по-ефикасно да се помогне.

Имайте прѣдъ видъ, г. г. народни прѣдставители, че болни, ранени, бѣдни войници ходятъ да протегатъ рѣка по улицитѣ, ходятъ да просятъ, това което е много тежко за единъ човѣкъ, който разбира, че тѣзи хора сж пожертвували своето здраве и всичко, което иматъ, за защита на отечеството. Азъ даже самъ видѣхъ напоследѣтъ случай въ трамвай, да отказватъ да прѣвозватъ ранени и сакати войници. Имаше въ трамвайната линия отъ Кляжево единъ войникъ, който нѣмаше да плати

таксата и кондукторътъ искаше да го изхвърли, та трѣбваше нѣкой да плати 15 ст. за да се вози.

Министръ Т. Теодоровъ: Тѣ се возятъ безплатно.

Обявлява се: Не.

Министръ Т. Теодоровъ: По едно недоразумѣние само нѣколко дни не се возѣха, а подиръ туй пакъ безплатно се возятъ.

В. п. Николовъ: И ако на г. г. офицеритѣ се плаща по-голяма заплата и имъ се дава възможностъ да се цѣрятъ, азъ мисля, че разлика въ тоя случай не трѣбва да се прави между войници и офицери. Трѣбва и на войницитѣ да се даде извѣстно парично възнаграждение. На офицеритѣ нѣма защо да имъ се дава, защото и така имъ се плаща добръ. И особено, ако се приеме прѣдложенето на г. д-ръ Радева, споредъ което на офицеритѣ, които сж ранени и болни, да се плащатъ двойни пари или полови пари, помѣтъ тѣ ще получаватъ такива пари, то и на войницитѣ трѣбва да се дадатъ такива парични възнаграждения. Съ тия пари, които ще иматъ на рѣка, ще иматъ на разположение и желѣзници, и хотели, и бани, и навсѣкѣ ще бѣдатъ допуснати. Азъ мисля, че така ще се разрѣши най-рационално въпросътъ и че ако му се даде такова направление ще бѣде по-добръ, отколкото ако се ограничи съ безплатно пѣтуване по желѣзницитѣ и ползуване отъ банитѣ.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. д-ръ Никола Геннадиевъ.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Че по врѣме на войната правителството е било принудено да развие усиlena дѣятелностъ въ всички направления — не съмъ азъ, който ще го отрече; че правителството е положило старания, за да дойде на помощъ на всички ранени и заболѣли въ врѣме на войната — и то е нѣщо, което е вѣрно, една истина, която е прѣдъ очитѣ ни; че въпрѣки старанията на правителството, а може би и отъ недостатъчно старание, може да има нѣкои недостатѣци въ даванетоъ помощи на раненитѣ и болнитѣ — и то е нѣщо естествено въ врѣме на война. Касае се, съ общи усилия, тамъ дѣто имаме възможностъ да бѣдемъ полезни на раненитѣ и заболѣлитѣ въ врѣме на войната.

Тукъ се повдигнаха два въпроса: за материалнитѣ срѣдства, съ които трѣбва да снабдимъ ония, които не притежаватъ нищо и сж принудени да пѣтуватъ отъ едно мѣсто на друго, и другъ единъ въпросъ, върху който поворихъ и съмъ принуденъ да се повърна съ една дума. То е въпросътъ за използването на минералнитѣ бани въ страната по единъ уменъ начинъ, безъ да бѣдемъ принудени да правимъ особенни жертви. Когато, г-да, азъ правѣхъ своето прѣдложение при разискване отговора на тронното слово, бѣше всрѣдъ зима; и азъ го знаа това много добръ; но прѣди да изнеса на трибуната това прѣдложение, азъ се свѣтвахъ съ лѣкари, които управляютъ държавна болница тукъ въ София и тѣ ми казаха, че е възможно да се оползотворятъ минералнитѣ бани и прѣзъ зимата, докато не е настѣпилъ нормалниятъ периодъ, 1 мартъ, а за нѣкои 15 априлий. Слѣдователно, възможно бѣше още тогава, малко по-късно, а особено възможно е сега, когато врѣмето е малко по-топло, поне дѣтъ минерални бани, които принадлежатъ на държавата, да се използватъ, като се дадатъ въ услуга на болни, ранени и измръзнали.

Азъ разбирахъ осъществението на тая мисль по слѣдующия начинъ. Банки е подъ носа ни. Тамъ има

минерална баня, каквато никъде на света няма, във всеки случай в Европа я няма, толкова лечебна и толкова добра по химически, физически и други свойства на водата. Тази вода тече без пари по 1.300 литри на минута. Един ден ще идват там хора от страдание да се лекуват. Между ранените и болните, и въпреки това на зимата и днес още, от ония, които се намират в София, има една категория, които имат нужда от нищо друго, освен от минерални бани. Вземете, че ги изпроводете там — 4—5—600 души ще намерят спасение и ще живеят в хотелите. Вероятно зимата, може би, имаше нужда да се приспособят хотелите, за да служат за жилища на такива болни. Хотелите не принасят пръв зимата никакъв доход на притежателите им; следователно, за малко пари можеха да се наемат от държавата. И няма нужда за това от никакъв законопроект, правителството беше длъжно само да го направи. Аз съм управлявал туй министерство и да беше в мой ръцѣ въ три дена тая мисъл беше да бъде реализирана. За това няма нужда от никакъв законопроект; има гласувани военни кредити и от тях ще се вземат пари, както се вземат за купуване на лекари. Има гласувани кредити, от които се вземат пари за купуване на лекари и за основаване на нови болници. Колко ще трябва да изхабим, колко труд, колко енергия трябва да изхаби един специалист, като се наговори да организира двесте минерални бани, които се експлоатират от държавата, за да могат да послужат на ранените? Та аз бих помислил почитаемото правителство, независимо даже от този законопроект, въ отсъствие на какъвто и да е законопроект — понеже имаме доста време от сега до отварянето на редовния сезон за експлоатирането на баните, и понеже ранените и измръзналите нямат нужда от повече от три недели или един месец да вземат бани — да приспособим минералните бани, да могат да послужат на тази специална категория ранени, която ще бъде определена от лекари. Ако се окажат 2.000, 2.000 ще отидат да се лекуват в баните.

Прѣдседателствуещъ Г. Згуревъ: Има думата търновският народен прѣдставител г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! По предложението за безплатно лечение на ранените в държавните минерални бани се повдигна един общ въпрос: каква помощ може да даде държавата на ранените и болни войници? Първият въпрос, повдигнат от г. Генадиева, а именно държавата да даде само двесте държавни бани в Вършецъ и Банки за лекуване на страждущите и болни войници, които имат нужда, няма да постигне никаква цел. Въпросът е, както казахъ, общ и трябва да се реши: какви средства ще се намерят, за да могат всички бани, които имаме в държавата, държавни и общински, да се направят по-лесно достъпни за страждущите. Ако ли само уредите държавните бани в Вършецъ и Банки, за да отиват на лечение болните там, аз ви уверявамъ, че ще имате съ десетки хиляди болни, които не ще могат да се лекуват въ тези две бани. Въ България, слава Богу, имаме много общински минерални бани. Азъ мисля, че ако въпросът се схване от по-сериозна страна, трябва непременно да се разшири и да се види, какво държавата ще трябва да плати на общините, за да може да се достигне по-лесното лечение на болните. По тоя начинъ държавата ще спести пътуването на много болни, които биха тръгнали от Стара Загора, Кюстендилъ или Варна, за да дойдат да се лекуват в София. Азъ мисля, че и сега не е късно да се направя това.

Досега асим, пръв зимата, не можехте да лекуват болните в баните, защото щяхте да ги разболите още повече. Смятамъ, че правителството е толкова загрижено, колкото и всички ние, да нареди въпроса, колкото се може по-скоро, за да могат да се лекуват хората. Тъкмо сега е сезонът; малко рано е даже, имаме време, докато се нагласят баните.

Но има друг един въпрос, повдигнат от г. Пенева, който не е тъй маловаженъ, както се смята. Не е вѣрно, че не бѣха се взели добри мѣрки, за да се подмочи на ранените, които оздравѣваха. Въ първата, да я наречемъ, война, всички ранени войници пътуваха безплатно по трамваните въ града; от етапното комендантство също им даваха помощ, а такава им даваха и от тъй наречения питеилен пунктъ. Нещастно е, че тъкмо сега, въ втората половина на войната, когато имаме смѣната, даже по-голяма нужда от раздаване на помощи, работите стоятъ свършено иначе.

Министъръ Т. Теодоровъ: По-голяма нужда сега няма.

Н. Мушановъ: Уверявамъ Ви, г. министре, че въ тези 3—4 дни, тя е по-голяма; защото досега азъ никога не съмъ виждалъ 3.200 ранени на гарата, както беше онзи ден. Въ първата половина на войната азъ имахъ случай да видя, дошли на един път, 2.400 ранени.

Министъръ Т. Теодоровъ: Сега железниците работятъ по-добре, затова съ толкова много.

Н. Мушановъ: Азъ казвамъ, че тази нужда сега е по-голяма и Ви уверявамъ, че тя ще бъде за 10—20 дни и следъ туй може би не ще има нужда от никаква помощ. И днесъ имахъ случай да пътувамъ въ трамвая и трѣбвало човѣтъ да бъде свидетел на много скръбния фактъ, когато войникъ чека 15 ст., за да си плати трамвая.

Министъръ Т. Теодоровъ: И сега пътуватъ безплатно по трамваните.

Н. Мушановъ: За мене беше изненада, когато г. Ковачевъ ми каза, че имало един по-сериозенъ въпрос, а именно, че компанията изискала от общината да ѝ плати по 300 л. на денъ, затова, дѣто ранени войници съ пътували безплатно въ трамвая. Това е много. Трѣбва общината, правителството, да уговарятъ съ компанията и да ѝ наложатъ по други условия. Г. Ковачевъ ми каза, че общината е платила на компанията 30.000 л. за безплатно пътуване на ранени войници въ града. Това е много. Ако от страна на компанията има експлоатация, и правителството, и кметството иматъ сила да наложатъ единъ справедливъ редъ. Днесъ пакъ въ трамвая имахъ случай да видя единъ войникъ, да иска от присметвающите два лева, за да си отиде въ едно село от Тетевенска околия. Той пооздравѣлъ, напуша болницата и тръгналъ съ една торбичка да си отива. Трѣбвало да му дадемъ въ трамвая два лева, за да си отиде. Това е срамно, г. г. народни прѣдставители! Убѣденъ съмъ, че няма нужда да приказваме това; всички го чувствуватъ, чувствуватъ го и г. г. министрите. Затова този въпросъ трябва да се уреди. По-рано, азъ анямъ, че всеки войникъ получавалъ по два лева, по три, по пет лева, когато напускаше болницата. Това не е коствало повече отъ 50.000 л. Държавата не трябва да се скапи за тяхъ.

Като смятамъ, че от размѣнените тукъ мисли почитаемото правителство ще вземе актъ, и ще помогне да се уредятъ тия въпроси, смятамъ да се

присъединя към искането на г. Пешева по въпроса, за тѣзи парични помощи. Бих желалъ, щото финансовиятъ министъръ, г. Теодоровъ, въ съзнанието на голѣмата нужда, която се има за тѣзи 10 дни, да се съгласи да отпусне 10.000 л. днесъ или утрѣ и подирѣ съмъ убѣденъ, че всички ще гласуваме и ще оправдаемъ тази сума. Тази нужда я виждаме всички; тя е за петъ дни и подирѣ тѣхъ, като нѣма да има ранени, нѣма да има нужда да отпускатъ помощъ. Тия помощи трѣбва да се дадатъ още днесъ, защото не е хубаво, слѣдъ като славимъ тѣзи герои, които се връщатъ отъ бойното поле, да ги виждаме да се молятъ, да търпятъ не-сгоди, както бѣ случаятъ се онзи войникъ, да иска два лева, за да си отиде въ село. И ние, г-да, имаме национално чувство. Войниците го проявиха, длъжни сме и ние, като народни прѣдставители, да то проявимъ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: По въпроса, съ който сме сезирани, азъ казахъ това, което бѣше нужно и полезно да се каже, и нѣма да се повръщамъ върху него, защото разбрахъ, че всички сме съгласни, че туй прѣдложение не може да се гласува, а трѣбва да се проучи обстойно и редактира.

По въпроса възбуденъ отъ г. Пешева и г. Мушанова, нѣма да кажа, освѣнъ че за тази цѣль имаме прѣдложение, но не можемъ да го гласуваме днесъ, а ще го гласуваме въ слѣдующето заседание. И ако не бѣше прѣдложението за отпускане 100.000 л. помощъ, азъ, може-би, щѣхъ да бъда готовъ, щото сега да се гласува и извѣстна помощъ на комитета. Но когато хората искатъ 100.000 л., а министърътъ, който знае организацията на тоя фондъ, колко хора сж се ползували отъ него и колко пари сж похарчени отъ него и който може единичкъ да даде освѣтление, до каква степенъ трѣбва да отиде тая помощъ, го нѣма тукъ, азъ не мога да се съглася да вървимъ изъ тъмнота и да гласуваме суми. Азъ бихъ желалъ да се освѣтля достатъчно отъ колегата си или отъ нѣкой другъ върху начина, по който комитетътъ идва на помощъ на тѣзи хора, защото когато тази помощъ не се организира добръ, ние можемъ да гласуваме по 100 и по 200.000 л. и пакъ да има хора, които да отиватъ да просятъ по трамваитѣ.

Обаждаатъ се. Върно.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ знамъ, че първоначално бѣше отпусната помощъ 25.000 л. и тя даже не е внесена въ Народното събрание, за да се одобри. Ние дадохме тази сума подъ наша отговорностъ. Други лица, като г. Гешовъ, или г-жа Гешова, както и дружеството Червенъ кръстъ дадоха голѣми суми — ...

П. Пешевъ: Червелъ кръстъ даде 50.000 л.

Министъръ Т. Теодоровъ: ... дружеството Червенъ кръстъ даде 50.000, а г-жа Гешова даде 10.000 — и създаде се този фондъ. Сега, съ туй прѣдложение се искатъ 100.000 л. и въ изложението на мотивитѣ се казва, че ще се дава на лице отъ 3 до 10 л.; значи, ако е така, би трѣбвало тази помощъ да се раздаде на 30.000 ранени. Това е прѣкалено. Г. Ковачевъ ми говори лично за своето прѣдложение и ми каза, че ще трѣбва да се отпусне помощъ отъ 25.000 л. Азъ му казахъ, че съмъ съгласенъ. Сега изеднѣжъ иска 100.000 л. Заради това ще трѣбва да дойде тукъ надлежниятъ министъръ, или неговиятъ замѣстникъ г. Христовъ, да се направи из-

вѣстна справка, за да знаемъ какво да дадемъ и когато г. г. народнитѣ прѣдставители вършатъ нѣщо, да го вършатъ съ карарѣ, да мислятъ, че паритѣ сж пари, че се събиратъ съ доста мъчности, като се лишаватъ едни отъ необходимото тѣмъ, за да се даде на други.

Не трѣбва да ми се прави укоръ за това, че не съмъ се съгласилъ да се гласува прѣдложението сега, а въ слѣдующето заседание, когато и г. министърътъ бже тукъ, защото това прѣдложение ще се гласува само на едно четене. Моя длъжностъ е, като финансовъ министъръ, да си отварямъ очитѣ за тази, наречена, народна пара, защото тя трѣбва за много нѣща, а не само за едно или два.

Така че, заключавамъ, нѣма нужда да се надпрѣварваме да окайваме тѣзи дѣтели, заслужаващи нашето състрадание, нашата милостъ и помощъ, защото всички еднакво желаемъ това. Можемъ само да дадемъ съвѣтъ или мнѣние какъ по-скоро и по-цѣлѣсообразно да се достигне тоя резултатъ, който желаемъ — да помогнемъ. Но сега не можемъ да помогнемъ, ако даже говоримъ тукъ и три часа. Това прѣдложение трѣбва да отиде въ комисията, тамъ ще бждатъ и тримата министри, а и всѣки, който желае нека дойде. Тамъ ще се справимъ и ще дадемъ една по-правилна редакция на това прѣдложение. Има много други въпроси, които сж свързани съ подпомагането на тия хора — като напр. въпросътъ за пенснитѣ имъ — съ които въпроси ще имаме доста случаи да се занимаваме и ще трѣбва доста много пари да отпуснемъ. Но туй малко нѣщо, тия суми — както може да се виждатъ — които сега се искатъ, не сж тѣй малки. Ако е нужно отъ страна на Финансовото министерство да има смѣлостъ да жертвува, тя и безъ това сжществува, и разумното, и нужното, което се иска, ще бже дадено. Въ това отношение най-голѣма готовностъ можете да очаквате отъ правителството, която азъ ви изказвамъ. Само че, както казахъ, всичко трѣбва да стане правилно, разумно и да се организира добръ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василъ Димчевъ.

В. Димчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Разбирамъ твърдѣ добръ желанието на г. министра, че когато ще даваме помощъ, да я даваме съ огледъ и на срѣдствата, и на нуждитѣ, и на врѣмето. Но азъ мисля, че и той отъ своя страна би трѣбвало до обърне внимание на туй обстоятелство, че помощта, която се даде не наврѣме, не е помощъ и че сега има належаща нужда да се помогне. И ако не можемъ да направимъ другото, поне да направимъ това, което е било направено — да се повтори направеното, за което и той самъ признава, че е било една разумна и много добра мѣрка. Това ние ще одобримъ съ ржкоплѣскане. Думата ми е за оная нужда, за която говори г. Пешевъ, която поддържа и г. Мушановъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Има прѣдложение и то ще дойде на реда си. Защо говорите по въпросъ, за който сами рѣшихте да не говорите? Трѣбва да отмѣнимъ това наше рѣшение и да се повърнемъ да говоримъ върху другото прѣдложение. На-ли трѣбва да има редъ въ тѣзи работи?

В. Димчевъ: Азъ говоря върху този редъ: че това прѣдложение търпи отлагане, а другото не. Азъ искамъ веднага подирѣ туй прѣдложение, да се разгледа другото. 100.000 л., може-би, не ще дадете, но 25.000 ще дадете. Както сте дали по-напрѣдъ, дайте и сега, защото подирѣ 10 дена и да дадете, нѣма да хванатъ никакво мѣсто, защото тѣзи хора ще си отидатъ съ мжитѣ и нуждитѣ. Днесъ

виждаме, че е потребно по-скоро да си отидатъ, защото довеждатъ други ранени; слѣдователно онѣзи, които сж за евакуиране, за изпращане въ болницитѣ, трѣбва да се изпратятъ, безъ да имъ се даде нѣщо, когато самитѣ тѣ нѣма отъ дѣ да взематъ. Отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи има наредена цѣла система за подпомагане на раненитѣ; има създаденъ фондъ и сж опрѣдѣлени начинитѣ, по които ще се оправдаватъ разходванитѣ суми. Трѣбва сега да се дойде на помощъ на този фондъ съ една сума отъ 25 хиляди лева, а подиръ 5 или 10 дена, ако трѣбва да разискваме, нека пакъ да разискваме. Днесъ имаме едно положение, когато 1.000—2.000 ранени трѣбва да се изпратятъ, слѣдъ като сж получили по-годѣ облекчение въ болницитѣ — защото трѣбва да се отвори мѣсто на други — въ селото си или по домоветѣ си, а нѣма какъ да се изпратятъ. И ако ги изпратимъ днесъ безъ да имъ помогнемъ, ние ще направимъ единъ грѣхъ спрямо себе си.

Ето защо азъ мисля, че това предложение трѣбва да се изпрати въ комисията и веднага въ слѣдующето заседание да се разгледа и да се вземе по него рѣшение.

Министъръ Т. Теодоровъ: Трѣбваше да кажете това по-напрѣдъ.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Понеже нѣма другъ да иска думата, ще се гласува.

Моля народнитѣ прѣдставители, които приематъ предложението на г. министра на финанситѣ, щото предложението на берковскитѣ народни прѣдставители г. г. Иванъ Кацаровъ и Витанъ Герасимовъ, за позволяване безплатно купане въ държавнитѣ минерални бани на заболѣлитѣ войници прѣзъ освободителната война, да се прати въ комисията и тамъ да се разработи като самостоятеленъ законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпиме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ — разглеждане предложението отъ Министерството на финанситѣ за освобождаване безъ мито и безъ митнически формалности на материалитѣ и пр., прѣдначначени за сръбската армия.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. п. Николовъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ законопроекта за освобождаване безъ мито и безъ митнишки формалности материалитѣ и пр., прѣдначначени за сръбската армия.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Сръбскитѣ войски, които минаха въ театъра на военнитѣ дѣйствия прѣзъ Кюстендилъ, както и тия, които сега се намиратъ около Одринъ, получаваха и продължаватъ да получаватъ разни продоволствени припаси, облѣкло и др. прѣдмети, изпращани отъ сръбското тилово управление, а така сжщо за войницитѣ и офицеритѣ отъ сжщитѣ войски се изпращаха и изпращатъ още по пощата колети, съдържащи разни прѣдмети за тѣхното лично употрѣбление.

„Тѣй като, ако се спазваха обикновенитѣ митнишки формалности при вноса въ царството на всички такива пратки, службата по снабдяването на сръбскитѣ войски съ най-необходимитѣ прѣдмети и материали би пострадала по отношение на нейната редовност и своеврѣменност, азъ разпоредихъ веднага, съ № 13.641 отъ 4 октомврий, № 14.375 отъ 3 ноемврий и № 15.842 отъ 20 декемврий м. г., слѣдъ като бѣхъ сезиранъ съ този въпросъ — да се

освобождаватъ безъ никакви формалности и безъ мито всички прѣдмети и материали отъ категорията на горѣспоменатитѣ, назначени било за сръбската армия, било лично за войницитѣ и офицеритѣ, служащи въ нея.

„Това като излагамъ, имамъ честь да прѣдставя на разглеждане и одобрение отъ почитаемото Народно събрание приложениа тукъ законопроектъ.

„София, 8 мартъ 1913 г.

„Министъръ на финанситѣ: Т. Теодоровъ.

„Р ѣ ш е н и е

за освобождаването безъ мито и безъ митнишки формалности на материалитѣ и пр., прѣдначначени за сръбската армия.

„Чл. 1. Одобрятъ се разпорѣжданията на министра на финанситѣ № 13.641 отъ 4 октомврий, № 14.375 отъ 3 ноемврий и № 15.842 отъ 20 декемврий 1912 г. за пропушане безъ мито и митнишки формалности на всички прѣдмети и материали, внесени досега и които има да се внасятъ по желѣзницата за нуждитѣ на сръбската армия въ царството или на театъра на военнитѣ дѣйствия противъ турцитѣ около Одринъ, както и на всички пощенски колети и багажи адресирани по пощата до разнитѣ чинове въ сжщата армия или служебно за началницитѣ на сжщата.

„Чл. 2. Сжщитѣ прѣдмети и материали при възвръщането имъ за Сърбия да се освободятъ безъ мито и митнишки формалности“.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Ще се гласува. Които одобряватъ предложението отъ Министерството на финанситѣ, за освобождаване безъ мито и безъ митнически формалности на материалитѣ и пр., прѣдначначени за сръбската армия, да вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпиме къмъ разглеждане на слѣдующето предложение, пакъ отъ Министерството на финанситѣ, за одобрение разпорѣждането на министра на финанситѣ до Кавалската митница за освобождаването безъ мито и др. берии 7.225 кгр. брашно и 2.075 кгр. кукурузъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. п. Николовъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ проекто-рѣшението за одобрение разпорѣждането на Министерството на финанситѣ подъ № 1.764 отъ 1 мартъ 1913 г. до Кавалската митница за освобождаването безъ мито 7.225 кгр. брашно и 2.075 кгр. кукурузъ.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Английската мисия въ желанието си да облекчи положението на бѣдното население въ градъ Кавала е внесла 103 торби брашно и курузъ и моли да бждатъ освободени безъ мито и други берии, понеже сж прѣдначначени да се раздадатъ безплатно на казаното население въ тоя градъ.

„Имайки прѣдъ видъ цѣлѣта, за която прѣдметното брашно и кукурузъ се внасятъ, разрѣшихъ да се освободятъ безъ мито и др. берии.

„Това като излагамъ, имамъ честь да прѣдставя на одобрение отъ почитаемото Народно събрание приложението тукъ проекто-рѣшение за тази цѣль.

„София, 9 мартъ 1913 г.

„Министъръ на финанситѣ: Т. Теодоровъ.

Р ѣ ш е н и е

Проектъ.

за одобрение разпореждането на министра на финанситѣ подъ № 1.764 отъ 1 мартъ 1913 г. до Кавалската митница за освобождаването безъ мито и други бери 7.225 кгр. брашно и 2.075 кгр. кукурузъ.

„Членъ единственъ. Одобрява се разпореждането на министра на финанситѣ до Кавалската митница за освобождаването безъ мито и други бери и такси 7.225 кгр. брашно и 2.075 кгр. кукурузъ, които английската мисия ще внесе съ цѣль да бъдатъ раздадени на бѣдното население въ сѣщия градъ“.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Ще се гласува. Които приематъ прѣдложението за одобрение разпореждането на министра на финанситѣ ко Кавалската митница за освобождаването безъ мито и др. бери 7.225 кгр. брашно и 2.075 кгр. кукурузъ, моля, да вдигнатъ ржка. (Болшинство) Събранието приема.

Съ това се изчерива дневниятъ редъ. Ще се нареди дневенъ редъ за идущето засѣдание, което ще стане, споредъ правилника, въ срѣда.

Моля Събранието да се съгласи да нареди дневния редъ така:

Първо, трето четене на законопроекта отъ Министерството на финанситѣ за отсичане 10.000.000 размѣни сребърни и 5.000.000 никелови и бронзови монети;

Второ, първо четене законопроекта за безплатно прѣвозване на стоки и животни въ военно врѣме.

Слѣдъ това, остатъкътъ отъ днешния дневенъ редъ.

И най-послѣ, отговоръ отъ г. г. министритѣ на разнитѣ питання, отпирани отъ г. г. народнитѣ прѣдставители.

Министръ Т. Теодоровъ: Азъ ще моля да се направи едно измѣнение, а именно, прѣдложението за отпущане помощъ за раздаване помощи на раненитѣ войници, да се гуди на пръвъ дневенъ редъ.

Прѣседателствающъ Г. Згуревъ: Които приематъ тоя дневенъ редъ, да вдигнатъ ржка. (Болшинство) Събранието приема.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 5 ч. вечерята)

Прѣседателствующъ подпрѣседателъ: **Г. Згуревъ.**

Секретари: { **А. Кипровъ.**
 { **В. п. Николовъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гължбовъ.**